

лишаться одним з важливих факторів посилення впливу промислово розвинутих країн на багато регіонів світу і їх економічне значення надзвичайно велике. Звідси випливає очевидний висновок, що турбота про перетворення провідних вітчизняних корпорацій у транснаціональні стала усвідомленою метою зовнішньої політики держав, які прагнуть до збільшення свого впливу в міжнародному масштабі.

e-mail: i.krpyak@tneu.edu.ua

Круп'як І.Й., *к.е.н., старший викладач кафедри фінансів
ім. С.І. Юрія ТНЕУ*

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ ДЕРЖАВИ

Krupiak I.Y., *Ph.D., Senior Lecturer of Department
of Finance named after S.I. Yuriy, TNEU*

FEATURES OF FINANCIAL PROVIDING THE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL COMPLEX OF THE STATE

В умовах трансформації сучасних економічних процесів низький рівень фінансового забезпечення розвитку агропромислового комплексу держави унеможлиблює збалансування її продовольчого ринку, нарощення експортного потенціалу АПК, підвищення ефективності аграрних формувань. Причинами цього є недостатня державна підтримка товаровиробників агропромислової сфери, нестача власних фінансових ресурсів внаслідок низької рентабельності аграрного виробництва в окремих галузях, обмежена доступність кредитних ресурсів, незважаючи на об'єктивне зростання потреби у банківському кредитуванні. Відтак, доцільним є використання нових перспективних форм і методів фінансового забезпечення розвитку агропромислового комплексу держави для запобігання негативних тенденцій макроекономічної динаміки.

Фінансова підтримка розвитку агропромислового комплексу здійснюється на безповоротній основі за рахунок коштів державного і місцевого бюджетів у порядку та на умовах затверджених державних і регіональних

програм. При цьому, у сучасних умовах взаємовідносин агропромислових підприємств та банківського сектору необхідним є процес здешевлення кредитів, адже пільгові кредити в середньому становлять 60% загального обсягу. Середня відсоткова ставка, що компенсується за рахунок бюджетних коштів, становить приблизно 10,9%. Так, у 2015 р. за рахунок державного бюджету фінансова підтримка заходів в АПК шляхом здешевлення кредитів склала 290,6 млн. грн., а за рахунок коштів місцевих бюджетів 114,7 млн. грн., або 81,7% від передбаченого, а в 2016 р. на даний захід було витрачено 300 млн. грн., тобто не спостерігалось зростання обсягу фінансування в порівнянні з попереднім роком. Водночас, станом на 01.01.2016 кредити, надані підприємствам агропромислового комплексу склали близько 115,5 млрд. грн. Спрямовані бюджетні кошти дозволили здешевити кредити загальним обсягом 7,8 млрд. грн., в тому числі: 3,2 млрд. грн. – кредити, залучені у 2014 р. та 4,6 млрд. грн. – кредити, залучені у 2015 р. Разом з тим, обсяг видатків державного бюджету на розвиток аграрного сектору характеризується істотним скороченням в 2014–2016 рр. За рахунок коштів загального фонду обсяг державної підтримки в 2015 р. склав 1,1 млрд. грн., що на 67% менше в порівнянні з 2014 р. (2014 р. – 3,4 млрд. грн.), а за рахунок коштів спеціального фонду державного бюджету найменшою була сума видатків на фінансування аграрного сектору у 2014 р. і склала 1,2 млрд. грн., що на 60% менше в порівнянні з 2013 р. (2013 р. – 2,9 млрд. грн.). І лише в 2016 р. спостерігалось незначне збільшення значення даного показника в порівнянні з попереднім роком [2].

Використання кредиту як джерела фінансового забезпечення розвитку АПК обмежується різноманітними умовами: термінами та порядком погашення позик; підвищенням вартості кредиту в міру збільшення обсягу позикових коштів; необхідністю використання різних форм забезпечення для захисту від зростаючого ризику, відповідно до якого наростання частки використовуваних господарством кредитних ресурсів створює негативні наслідки для рівня його рентабельності. При цьому, обмеженими є можливості банків щодо стягнення проблемних та безнадійних боргів внаслідок недосконалої законодавчої бази. Як наслідок, ризику кредитування агропромислових підприємств компенсують високими відсотковими ставками та жорсткими вимогами до позичальників. Недосконала структура банківської системи також гальмує розвиток кредитних відносин з аграрним сектором економіки. Відсутність таких елементів як коо-

перативний банківський сектор, спеціалізовані банки створює галузеві диспропорції у кредитуванні.

Відтак, для удосконалення взаємовідносин банків та підприємств агропромислової сфери доцільним є: визначення необхідних підприємствам агропромислового комплексу обсягів пільгових кредитних ресурсів; використання механізмів компенсації різниці між ринковою та фактичною ставкою частки прибутку підприємств АПК у ціні продукту; забезпечення кредитними ресурсами підприємств за прийнятними ставками; визначення потреб у кредитних ресурсах за пільговою процентною ставкою; використання компенсації підприємствам агропромислового комплексу процентних витрат за користування кредитом.

Важливими напрямками державної підтримки АПК за рахунок бюджетних коштів є: пряма бюджетна підтримка агропромислових виробників у вигляді субсидій та дотацій з метою підвищення їх платоспроможності; забезпечення підприємств й організацій агропромислового комплексу машинобудівною продукцією на базі лізингу; безповоротне фінансування капітальних вкладень в АПК та інвестицій у межах цільових програм, що проводяться на конкурсній основі; фінансування розвитку системи аграрної освіти й науки. Водночас, такі методи фінансового забезпечення розвитку агропромислового комплексу держави можуть бути достатньо ефективними лише за умов адресної державної підтримки агропромислових виробників, що передбачає виділення коштів під час виконання ними певних договірних умов реструктуризації заборгованості, зростання обсягів виробництва, скорочення витрат та ін. Доцільним є також виділення коштів державного бюджету на підтримку АПК з урахуванням сезонності проведення різних видів робіт.

Системними проблемами агропромислового комплексу України є практична відсутність використання фондових інструментів для фінансування інвестиційного розвитку аграрного сектору та недостатнє інвестиційне забезпечення реалізації низки перспективних проектів за рахунок повільного переведення аграрної сфери держави на модель інноваційного розвитку. На думку, Л.Б. Круп'як низька інвестиційна привабливість окремих сегментів національного агропромислового комплексу зумовлена незавершеністю інституціональних перетворень у сфері землекористування, а також значними інституціональними розривами між задекларованими пріоритетами аграрної реформи й реальним станом економічних відно-

син. Так, в аграрному секторі регіонів України станом на 01.07.2016 реалізується 330 інвестиційних проектів. Загальна сума залучених інвестицій склала 29,2 млрд. грн., з них: 19,8 млрд. грн. (67,8%) – власні; 6,9 млрд. грн. (23,6%) – залучені кошти. Кошторисна вартість проектів коливається від 120 тис. грн. до 9,6 млрд. грн. [2].

Одним із напрямів державної підтримки агропромислового виробництва є бюджетні інвестиції, що виступають як важелем структурної політики в галузі, так і формою реалізації прав держави-власника виробництва. Такі вкладення капіталу необхідні для здійснення державою своїх основних функцій щодо забезпечення розвитку окремих елементів інфраструктури ринку, проведення науково-технічної політики в галузі, загальнодержавних заходів. При цьому, пріоритетами капіталовкладень мають бути: розвиток ринкової інфраструктури зберігання і збуту сільськогосподарської продукції; розвиток інформаційного потенціалу АПК; розвиток сільськогосподарського машинобудування і модернізація сервісних структур; реконструкція переробних підприємств з метою орієнтації на випуск конкурентоспроможної продукції; розвиток сільськогосподарського виробництва на основі енерго- і матеріало-заощаджуючих технологій.

Підвищити дієвість державних інвестицій у кредитно-фінансову сферу агропромислового комплексу доцільно через створення спеціалізованих кредитних інститутів для даного сектору економіки, субсидування відсоткової ставки кредитів для агропромислових товаровиробників. Водночас, з метою вдосконалення механізму використання державних інвестицій необхідно, щоб участь товаровиробників АПК у державних програмах, що передбачають бюджетне фінансування здійснювалась лише на конкурсній основі під відповідні проекти або програми. Зворотний характер державних капітальних вкладень має забезпечуватися зобов'язаннями одержувача, які потрібно фіксувати в договорі, за підсумками конкурсу. Доцільно також розширити сферу використання бюджетних асигнувань на умовах пайової участі одержувачів.

Таким чином, стан інвестиційного забезпечення АПК України свідчить, що на сучасному етапі його розвитку перед товаровиробниками стоїть завдання раціонального використання інвестиційних ресурсів, які надходять у сектор економіки. В цьому контексті пріоритетним стає не величина приросту інвестицій, а підвищення ефективності їх використання, якісний склад, покращення структури й напрямів інвестиційного забезпе-

чення, спрямування коштів на застосування новітніх технологій і техніки, що в кінцевому підсумку сприятиме розвитку агропромислового комплексу держави.

Література:

1. Дадашев Б.А. Кредитування агроформувань: проблеми та напрями стабілізації / Б.А. Дадашев, С.Г. Черемісіна // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2012. – №2. – С. 142–149.
2. Круп'як Л.Б. Проблеми фінансування розвитку агропромислового комплексу України / Л.Б. Круп'як, І.Й. Круп'як // Ефективна економіка. – 2016. – №11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.economy.nauka.com.ua.
3. Кузнєцова Л.В. Банківський кредит як джерело фінансового забезпечення розвитку АПК України / Л.В. Кузнєцова // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Вип. 9–1. – С. 183–186.

e-mail: kristina462@gmail.com

Кузишин Х.І., начальник відділу стратегічного розвитку та моніторингу Департаменту економічного розвитку і торгівлі Тернопільської облдержадміністрації

МОНІТОРИНГ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Kuzyshyn Kh.I., Head of the Division for Strategic Development and Monitoring Department of Economic Development and Trade, Ternopil Regional State Administration

MONITORING SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT IN FOREIGN COUNTRIES: EXPERIENCE FOR UKRAINE

Питання моніторингу соціально-економічного розвитку займає вагомe місце в економічній і соціальній політиці будь-якої країни. Досконалість в управлінні соціально-економічними процесами характеризує якість життя населення, стан виробництва, соціальної інфраструктури та інше. Сьогодні системи моніторингу існують майже у всіх країнах світу. Проте, вони мають суттєві відмінності, які зумовлені економічним розвитком